

РОЗУМІЮЧИ ДІАЛОГ: АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ОПИТУВАННЯ УЧАСНИКІВ ДІАЛОГІВ В УКРАЇНІ

Короткий зміст результатів дослідження й основні висновки

Опитування учасників діалогів на рівні громадянського суспільства (трек три) було проведено Центром досліджень медіації та діалогу Національного університету «Києво-Могилянська академія» в березні-квітні 2018 року.

В опитуванні взяли участь 109 респондентів – учасників діалогових зустрічей за виключенням фасилітаторів і організаторів – з 17 областей України, які надали інформацію про 157 діалогових заходів, що проводились 66 різними організаціями в 2014-2018 рр.

Метою дослідження було отримання кількісних даних для перевірки гіпотез щодо трендів і ризиків діалогів на рівні громадянського суспільства в Україні.¹

¹ Гіпотези були розроблені в ході дослідницького проекту 2016-2017 р., див. Тетяна Кисельова, Джулія фон Добенек, [Діалоги на рівні громадянського суспільства в Україні: Основні тренди та ризики](#). Аналітична доповідь за результатами дослідження, Національний університет «Києво-Могилянська академія», Центр медіації та миру, Франкфурт-на-Одері, 2017, <http://www.peacemediation.de/>

Тренд 1.

Відсутність ясності у використанні поняття «діалог»

Дослідження підтвердило гіпотезу, що організатори й учасники розуміють діалог у багатьох різних значеннях і діалогом іноді називаються будь-які публічні заходи. Хоча респондентам було надано визначення діалогу в опитувальнику, 9,8% респондентів взяли за діалоги тренінги, круглі столи, групи психологічної взаємопідтримки та інші заходи. 50,5% респондентів висловились про те, що організатори багатьох діалогів самі не мають чіткого уявлення про діалог і проводять заходи, які в розумінні респондентів не є діалогами.

Той факт, що населення ще не має чіткого уявлення щодо концепції та принципів діалогів, є цілком очікуваним. Важливішим є те, щоб донори та організатори діалогових заходів розрізняли між діалогами, які професійно фасилітуються, з одного боку, і заходами на підтримку діалогів або миротворчості, такими як тренінги, дебати, заходи стратегічної комунікації, арт-проекти, вуличні фестивалі, обміни студентами тощо, з іншого боку. Відповідно, до цих двох груп діяльності мають застосовуватися різні принципи та стратегії імплементації. Бажано, щоб організатори діалогів і фасилітатори доводили до відома учасників мету, завдання й очікувані результати їхніх заходів на кожному етапі процесу.

Тренд 2.

Збільшення кількості діалогів на «технічні» теми

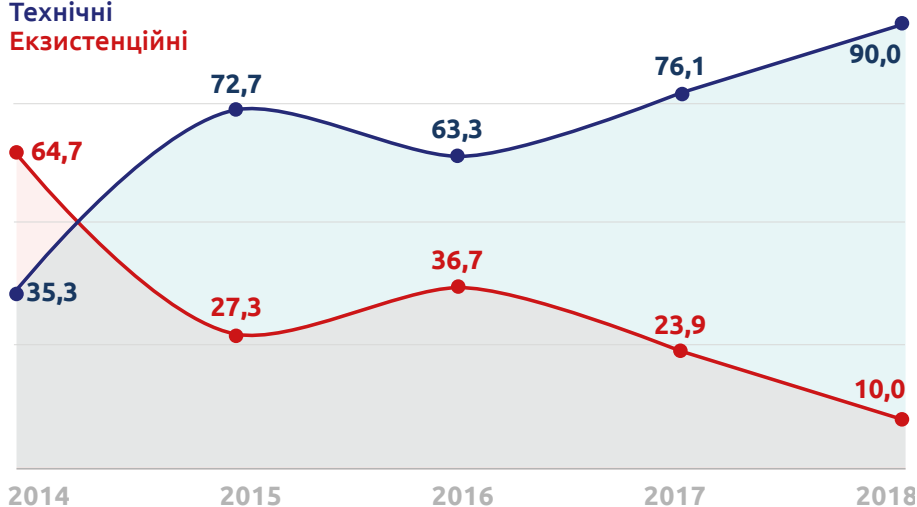
Дослідження підтвердило гіпотезу, що більшість діалогів проводиться щодо технічних питань (реформи децентралізації, взаємодія «влада-громада», згуртування та проблеми громад, інтеграція ВПО тощо) у порівнянні з діалогами на екзистенційні теми (діалоги щодо релігії, минулого та майбутнього України, різних ідентичностей громадян України, відносин України

з Росією, конфлікту на сході тощо). Тенденція щодо збільшення кількості технічних діалогів підсилилась у 2017-2018 рр. порівняно з 2014-2015 рр.

Збільшення кількості діалогів на технічні теми та низький попит на екзистенційні діалоги не означає автоматичну необхідність проводити більше діалогів в одній чи іншій категорії. Ймовірно, що фокус на технічних діалогах використовується діалоговими акторами як стратегія, з якої можна почати процес побудови

більш глибокого діалогу. Однак, окрім прагматичних міркувань щодо вибору цієї стратегії, важливо, щоб діалогові актори були свідомими, а в деяких випадках і відкритими, щодо теорій змін, які лежать в основі такого вибору. Це особливо важливо, коли організатори діалогів мають на меті вплинути на гібридний конфлікт в Україні через роботу в зоні військового протистояння та в суспільних процесах щодо демократизації країни загалом.

Технічні Екзистенційні

Співвідношення технічних та екзистенційних діалогів (відсоток)

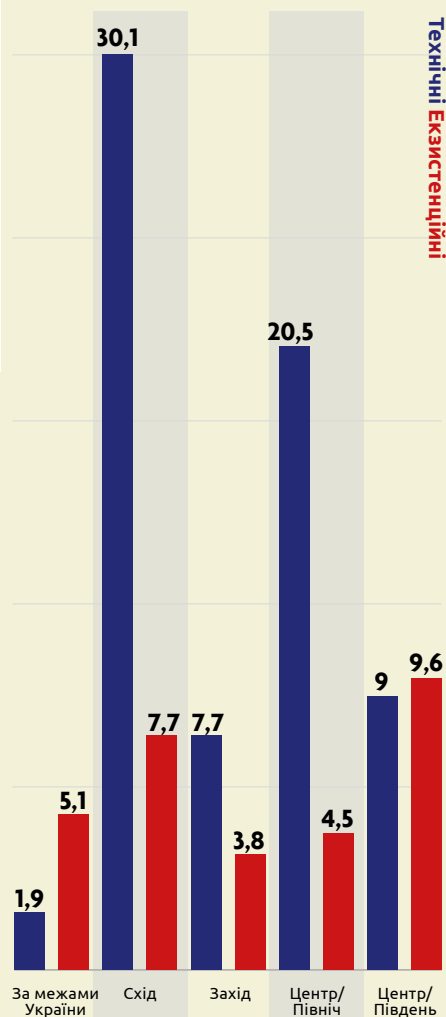
Тренд 3.

Проведення більшості діалогів на сході України

Дослідження підтвердило гіпотезу, що більшість діалогів проводиться на сході України (території, підконтрольні уряду України), однак, географія діалогів дещо розширилась на всю територію України у 2017-2018 рр. порівняно з 2014-2015 рр.

Розширення географії діалогів на інші регіони є позитивним знаком. Це допомагає долати поляризацію між регіонами України шляхом створення спільного досвіду громадян України щодо можливості вирішення проблем неконфронтаційним шляхом. Окрім того, досвід практиків, які працюють на сході країни, може бути поширений і на інші регіони.

Розподіл технічних і екзистенційних діалогів по регіонах (відсоток)

Тренд 4.

Проведення більшості діалогів між особами, які мають «мейнстримові» політичні погляди

Дослідження підтвердило гіпотезу, що більшість учасників діалогів мають політичні погляди, які збігаються з офіційними («мейнстримовими»).

У 81,7%

усіх діалогів, які запам'яталися респондентам, не було залучено жодної особи з проросійськими, антимайданівськими або антиєвропейськими поглядами.

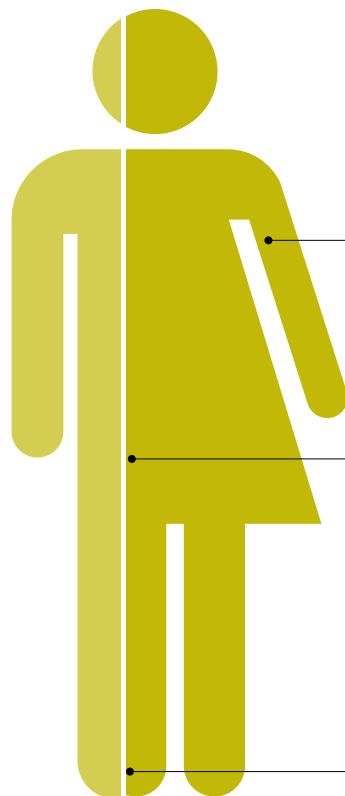
Недостатнє залучення до діалогів людей з проросійськими, антимайданівськими або антиєвропейськими поглядами залишається проблематичним в контексті процесів суспільних змін. Це дослідження підтвердило, що основними причинами виключення цієї категорії населення стало вороже ставлення до них, яке було спровоковане гібридними загрозами російської агресії, а також їх низький рівень громадянської активності. Дослідження також виявило, що деякі стратегії фасилітаторів і організаторів діалогів могли сприяти цьому явищу.

Тому є важливим, щоб технічні діалоги, коли вони використовуються як «стратегія входу», не ставали виправданням для незалучення населення з контроверсійними поглядами. Організаторам і фасилітаторам діалогів рекомендується розробити стратегії щодо того, яким чином ця група населення може залучатися на більш пізній стадії або іншим чином. Необхідне більш ґрунтовне дослідження, щоб допомогти практикам продумати такі стратегії та розробити методологію для ідентифікації та залучення людей з проросійськими, антимайданівськими або антиєвропейськими поглядами до діалогів.

Тренд 5.

Залучення до діалогу жінок на рівні громадянського суспільства, як в кількісному, так і в якісному вимірах

Дослідження частково підтвердило гіпотезу щодо асиметричного залучення жінок до діалогів. Жінки становлять 66% учасників діалогів і 65,2% осіб, які фасилітували діалогові зустрічі. 94% респондентів відзначили, що жінки брали активну участь в обговореннях, а всі їхні висловлювання бралися до уваги чоловіками. Таким чином, це дослідження підтвердило, що діалоги на третьому треку становлять ефективний механізм залучення жінок до процесів суспільних змін в Україні, як з точки зору кількісної репрезентації, так і щодо якісного впливу на прийняття рішень. Однак, якщо за таких сприятливих умов на рівні громадянського суспільства жінки залишаються невиключеними у політичні процеси на вищих рівнях (трек один і два), або кінцеві результати діалогу на рівні громадянського суспільства залишаються невиконаними, або неінституційованими, це може поставити під загрозу розширення прав жінок і залучення їх до миротворчих процесів в Україні. Тому необхідне більш ґрунтовне дослідження цих питань.

66%
жінки
учасниці діалогів

65,2%
жінки
фасилітаторки

94%
респондентів
відзначили, що жінки
брали активну участь
в обговореннях

Тренд 6. Перепони, які заважають впливу та сталості діалогів

Дослідження частково підтвердило гіпотезу щодо недостатнього впливу діалогів. З одного боку, 96,4% респондентів вважають, що в їхніх громадах необхідно або скоріше необхідно проводити діалоги. 89% респондентів відповіли, що діалог, який їм найбільше запам'ятався, покращив розуміння інших учасників діалогу або відносини з ними. Діалог загалом сприймається респондентами як ефективна можливість для комунікації людей з різними думками. 76,2% респондентів оцінили їхню участь у діалозі як позитивний досвід. Разом з тим, 75,2% респондентів вказують на перепони, що не дають ефективно проводити діалог.

Респонденти цього опитування бачать проблеми не стільки у розрізі операційних стратегій імплементації, скільки в більш фундаментальних речах, а саме у відсутності попиту на діалог і ресурсів для проведення діалогів. Однак, ці проблеми не є непереборними. Тільки декілька респондентів вказали, що діалогам заважають суспільна недовіра або політика держави, більшість респондентів зазначили проблеми, які можна подолати шляхом проведення інформаційних і освітніх програм для представників влади та громадянського суспільства, впровадження ефективних механізмів фінансування діалогів і механізмів залучення фасилітаторів на локальному рівні.

Перепони для діалогів (кількість коментарів)

Соціальне недовіра	4
Проблеми з безпекою під час діалогів	4
Відсутність системних підходів до впровадження	5
Корупція та державна політика	6
Недостатньо інформації про діалоги	10
Проблеми з фінансуванням та наявністю фасилітаторів	14
Низький попит на діалоги	26

Проведення дослідження і видання цього Звіту стало можливим завдяки фінансовій підтримці Посольства Великої Британії в Україні в рамках проекту «Розбудова спільноти діалогу», який реалізовує ініціатива за Мирні Зміни в партнерстві з Інститутом миру і порозуміння та ініціативою «Донбаський Діалог».

Погляди, висловлені в цій публікації, належать авторам і можуть не збігатися з офіційною позицією Уряду Великої Британії.

© ініціатива за Мирні Зміни/Peaceful Change initiative, 2018
© Центр досліджень медіації та діалогу, НАУКМА, 2018

www.peacefulchange.org
www.ukma.edu.ua

Повний текст звіту англійською, українською і російською мовами <http://www.peacefulchange.org/black-sea-region.html>